

Gospodarske novice.

Amerikanski zgodnji rožni krompir.

Goriška kmetijska šola je letos pridelala nekoliko centov izvrstnega ameriškega rožnega krompirja (amerikanische frühe Rosenkartoffel), ki v prvi polovici meseca rožnika (junija) že dozori. En funt velja 15 soldov. (Drugod pri kupcih na Dunaji se tega krompirja plača 1 funt po 38 soldov. Ta krompir je v resnici izvrsten, in ima veliko prihodnost posebno za našo deželo, kar nam zagotavlja naša lastna skušnja. — Naročila naj se nemudoma naznanijo v Gorico pod adresno: „Začasno vodstvo deželne kmetijske šole.“

„Gosp. List.“

Kmetijskih in obrtnijskih razstav

je prihodnji mesec več; razstavo v Trstu smo že omenili, — v velikem Varadinu bode od 14. do 18. septembra, v Lincu (gornji Avstriji) od 7. do 11. septembra, v Brühl-u poleg Dunaja od 2. do 10. septembra in v Ptujem na Štajarskem od 20. septembra do 2. oktobra.

Nauk o umni živinoreji.

Iz Gorice 4. avgusta.

Že smo tudi v Gorico dobili nekoliko iztisov tiste knjige, ki jo je družba kmetijska kranjska pod imenom „Nauk o umni živinoreji“ dalo na svetlo. Tako lepe so te bukve, da le ene reči želimo, namreč te, da ne bi bilo na Slovenskem kmečke hiše, v kateri zna kdo brati, da bi te ravno tako mikavne kakor koristne knjige ne imela. Želeti bi bilo, da bi se dajala tudi učencem na kmetih za darilo, saj menda povsod vendar ne bode obdarovanje šolske mladine za vselej odpravljeno! — Kdor ima kakega žlahtnika ali prijatla med kmetiškimi gospodarji, ali kdor sam živino ima, naj seže po tej podučni knjigi, unim in sebi jo bode omislil na veliki dobiček.

Iz Štajarskega se nam piše, da bodo nekteri duhovni gospodje kmetom prekornostno knjigo po končanem cerkvenem pravilu očitno priporočali. Prav tako!

Umetniške stvari.

Razpis štipendij za umetnike.

C. k. ministerstvo za nauk in bogočastje je ravnokar oklical, da tudi letos, kakor druga leta, se bode 15.000 gold. obrnilo v podporo domačih umetnikov, in sicer:

1. za štipendije revnim pa nadopolnim umetnikom in takim, ki so kako več samostojno delo že na svitlo dali ali ki se morejo izkazati z delovanjem globokeje umetniške vednosti,

2. za penzije, to je, za podporo umetnikov, ki so že kaj koristnega in vrednega storili in ki potrebujejo podpore, da morejo na tej poti napredovati, katero so srečno nastopili;

3. za naročila na polji umetnem arhitekture, skulpture in malarije takim, ki so že dovršeni umetniki.

Za štipendije in drugo gori omenjeno podporo morejo prositi umetniki v arhitekturi, skulpturi, malariji, pesniki in skladatelji muzike.

Prošnjo naj vsak vložil pri c. kr. deželni vladi svoje dežele do 31. dne tega meseca. V prošnji svoji pa mora 1) razložiti pot svojega izučevanja in osebne svoje okoliščine in razmere, 2) naj pové, kako bode štipendijo obrnil v namen daljšega svojega učenja, 3) prošnji naj priloži dokaze svojega talenta, to je, kaj je že naredil, in kako. — Štipendije se

bodo za zdaj dale za eno leto, in koliko bo znašala vsaka, to bode ministerstvo razsodilo po prevdanku osebnih razmer prosilca.

Slovenski umetniki na polji slikarstva (malarstva) podobarstva in muzike na noge! Sedanje ministerstvo nauka in bogočastja gotovo ne bode nadepolnega Slovana za duri stavilo.

Socijalno-politiške razprave.

Bivša pariška komuna in socijalizem.

Socijalno-politiška študija.

Spisal dr. V. Zarnik.

VI.

Predno preidemo k razvijanju nazorov ekonomičnega federalizma, bomo, kakor smo že zadnjič rekli, nekoliko pretresovali razne sisteme liberalizma in socijalizma, odnosno komunizma, njihov teoretičen in praktičen zadržaj. V sedajnosti sta ravno ta nazora — liberalizem in komunizem, — ki skupno ali poleg tega enostransko iz popolnoma prave in resnične misli = korenike izvirata in ki nista sama ob sebi niti popolnoma resnica niti popolnoma zmota; v sedanjosti — povdarjamo — sta ta nazora med seboj v vekoviti borbi, bodi-si na polji znanosti, ali na polji postavodajalstva. Skoraj vsak izobrazjen in misleči človek dela dandanes z odlomki vzetimi iz enega teh dveh poglavitih nazorov, ali pa stoji pojedini nehoté ob enem pod vplivom pojmov iz obeh šol. Eden najpoglavitejših zadržkov napredka je bil dozdej baš ta, da se večina pisateljev in postavodajalcev ni prav spoznala v pravem cilju in koncu, kar se tiče teženja za pravo svobodo in za razumno materijelno enakost. Delali so večidel vsi z odlomki obeh protivnih sistem, še nekoliko zabeljenimi z odlomki monopolizma. In ta kaos je skoraj povsod dozdej v javnem življenju vladal. — Ideja osebne svobode in društvene enakosti se ni kar tako-le naenkrat kakor strela iz jasnega 1789. leta porodila, ampak le počasi si je pot skoz skalovje predpravic, neprostosti in neenakosti izdolbla. *) Leto 1789. je bil le velikansk pečat na to velikansko gibanje človeštva. Pravi začetnik ekonomičnega liberalizma je bil zdravnik kralja Ludevika XV. Francoz Franjo Quesnay, prijatelj in tovarš filozofičnih in političnih enciklopedistov, kakor Diderot-a, d' Alembert-a, Helvetius-a, Buffon-a, Turgot-a itd. — Kralj sam je svojega zdravnika κατέξοχεν zmirom „misleca“ (le penseur) imenoval. Jedro Quesnay-ovega premišljevanja o gospodarstvenem in društvenem življenju je bilo izraženo v njegovih besedah: „Pauvres paysans, pauvre royaume; pauvre royaume, pauvre roi“, to se pravi: Ako so kmetje ubožni, ubožna je tudi država; ako je država ubožna, ubožen je tudi kralj, odnosno vladar. Ta ravnokar navedeni Quesnay-ovi stavek so imenovali njegovi vrstniki in obožovatelji kakor Mirabeau starši, Rivière, Dupont, Baudreau, Turgot, nekaj dozdej nečuvnega, imenovali so ga naravnost „formule étonnante“, „čarobni ključ“ k pravemu društvenemu blagostanju, katero se mora v gospodarstvenih zadevah v prvi vrsti na blagostanje kmečkega stanu opirati. — Kakor je obče znano, bil je kmečki stan na Francoskem pod Ludevikom XV. z vsemi mogočimi in nemogočimi bremenami obložen in neizmerno tlaččen. Colbert, minister kralja Ludevika XIV., je posebno po svoji, v narodnem gospodarstvu pod imenom „merkantilizma“ znani

*) Beri o tem zanimivo knjigo: L'ancien régime et la révolution par le Vicomte Alex. de Tocqueville, Paris 1843.